KAMIEŃ WĘGIELNY

Czy KAMIEŃ WĘGIELNY to bryła węgla i dlatego tak się nazywa? Nie. Od rzeczownika WĘGIEL pochodzi przymiotnik WĘGLOWY, natomiast przymiotnik WĘGIELNY to wyraz pochodny od rzeczownika WĘGIEŁ – czyli ‘narożnik, róg; miejsce zetknięcia się dwóch zewnętrznych ścian budynku’. WĘGIEŁ to stare słowo, wywodzące się jeszcze z prasłowiańszczyzny, a nawet z okresu wcześniejszego: od praindoeuropejskiego pierwiastka *ang- / *ank- niosącego znaczenie ‘zginać’. KAMIEŃ WĘGIELNY ma znaczenie dosłowne – ‘kamień narożny w fundamencie budynku’ – oraz znaczenia przenośne: ‘akt erekcyjny danej budowli’, ‘fundamenty’, ‘podstawa’. Budynki na planie prostokąta wznoszono, zaczynając zawsze od narożników, a więc kładąc najpierw KAMIENIE WĘGIELNE – najpierw po prostu duże, możliwie dopasowane kamienie, później starannie ociosane bloki skalne, często ozdobione inskrypcją z nazwą wykonawcy, fundatora, z datą. Później KAMIENIEM WĘGIELNYM zaczęto nazywać pierwszą cegłę, której położeniu towarzyszyła stosowna uroczystość. Wreszcie – sam akt erekcyjny budowli, a następnie – szerzej – fundamenty czegoś, podstawy. Dziś to znaczenie obecne jest przede wszystkim we frazeologizmie KŁAŚĆ / POŁOŻYĆ KAMIEŃ WĘGIELNY pod coś ‘zapoczątkowywać / zapoczątkować coś; dać podwaliny czemuś’.